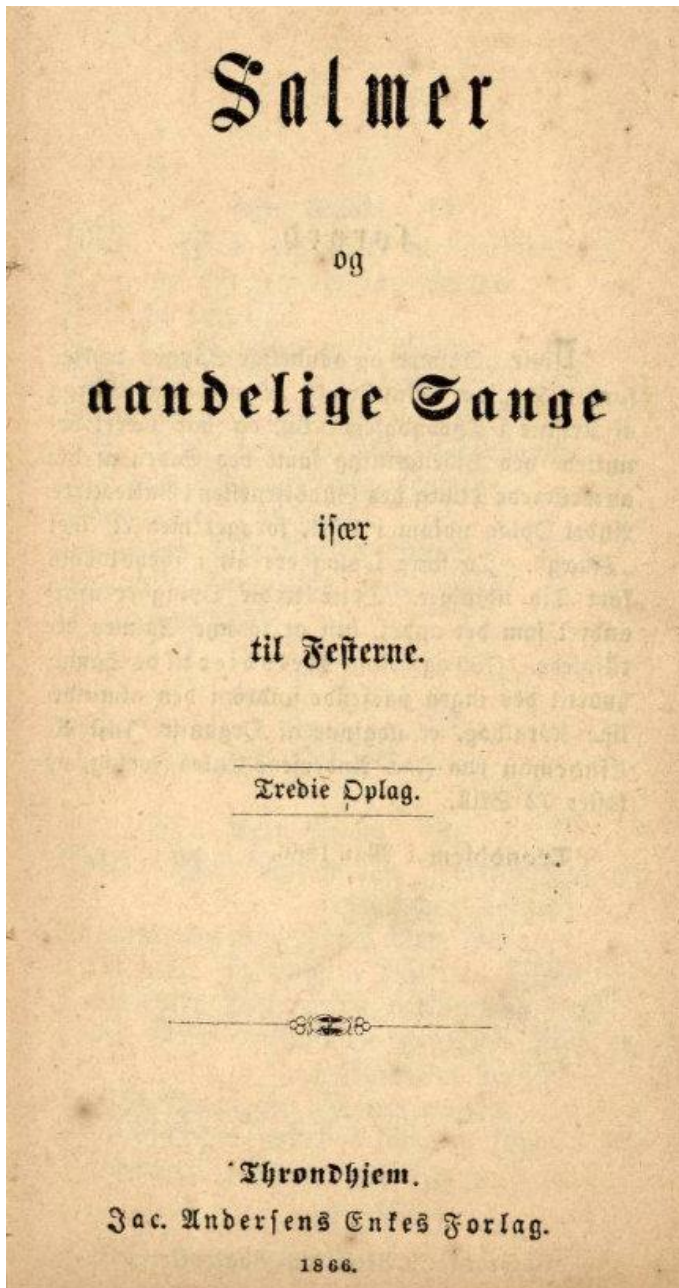

Per Øverland: Historieglimt 280 – Da Bakke kirke hadde egen salmebok

Det er ikke mange menigheter i Norge som har hatt sin egen salmebok. Bakke kirke er et unntak. I 1859 fikk kirka sin egen salmebok med hundre salmer. To år etterpå kom det en egen melodibok. Salmeboka het «*Salmer og*

Over: "Fra Salmer og aandelige Sange især til Festerne", 1866-utgave. Fra Nasjonalbiblioteket.

aandelige Sange især til Festerne» og ble trykt i Trondhjem. På tittelsiden står det: «*Throndhjem. Trykt hos Henr. Chr. Høysager 1859*». Når vi ser på tittelsiden fremstår dette som en selvstendig salmebok, men når vi ser på numrene på salmene forstår vi at den er et tillegg. Numrene går fra 669 til 768. Populært ble det kalt «Bakklandstillegget» til forskjell fra et tilsvarende tillegg som kom ut i Christiania. Der utgav Vår Frelsers menighet, senere Oslo domkirkes menighet, sitt «*Tillæg til den evangelisk-christelige Psalmebog. Besørget af en Menigheds-Commitee i Christiania. Christiania. Trykt og forlagt af W. C. Fabricius 1854*». Dette tillegget ble tatt i bruk i flere menigheter på Østlandet og min kone har sin tippoldemors eksemplar av boka fra Asker med hennes navn og årstallet hun fikk den, nemlig 1855. Også numrene i denne boka viser til fulle at den er et tillegg. De går fra 561 til nummer 668. Den siste salmen i Evangelisk-christelig salmebok er nummer 560! Når vi sammenlikner de to tilleggene fra

hovedstaden og Trondhjem, vil vi oppdage at de har helt forskjellige salmer. Ingen salme går igjen i begge to!

Mannen som samlet Bakklandstilletget, var sognepresten til Bakklandet fra 1852 til 1867, Fredrik Nannestad Wexelsen. Han ble født i Hurdal i 1818 og var bror til forfatterinnen av julesalmen «*Jeg er så glad hver julekveld*». De kom fra gården Sukkestad på Østre Toten som tilhørte foreldrene Marie Louise Wexels og Wexel Hansen Wexelsen. De var søskenbarn. Sønnen Fredrik ble personell kapellan hos sogneprest til Klæbu, Hans Jørgen Darre, som også var styrer av Klæbu seminar. Han ble senere biskop i Trondhjem. Kapellanen bestyrte prestegjeldet og hadde all kristendomsundervisning ved seminaret. Da det i 1850 kom ny sogneprest til Klæbu, ble Fredrik hjelpeprest i Vår Frue menighet i Trondhjem. I 1852 ble han sogneprest i Bakklandet. I 1864 ble grensen utvidet inn i Strinda, og Bakklandet ble en meget folkerik menighet. Sognepresten slet seg ut og ble i 1867 prest i Hospitalskirken. I 1879 ble han residerende kapellan i Domkirken inntil han fikk avskjed i 1883. Hans sønn var biskop og statsråd Vilh. A. Wexelsen (1849-1909) og hans sønnesønn, Vidar Wexelsen, var artisten med kunstnernavnet Per Kvist (1890-1947).

Fredrik N. Wexelsen fortjener en litt mer utførlig omtale. Han tilhørte det såkalte grundtvigske miljø i byen. Det var en skarp motsetning i kirkelivet mellom grundtvigianerne og johnsonianerne. Professor Gisle Johnson var lederen for den store vekkelsen som fulgte hans forkynnelse og ikke minst de mange studentene hans fra det teologiske fakultet. Vekkelsen fulgte disse studentene etter hvert som de kom ut som prester. Nicolai Severin Fredrik Grundtvig var dansk prest og salmedikter. Han inspirerte til start av folkehøyskoler også i Norge. De ble sentrer for grundtvigianismen. De to retningene hadde ulikt syn på mye i kristendommen. Derfor er det ikke overraskende at de ble spenning mellom dem.

Fredrik Wexelsen ble en sentral person i det grundtvigianske miljøet i Trondheim. Mye i hans bakgrunn hadde påvirket hans tenkning og tro. Bare ti år gammel ble han sendt til Christiania for å gå på skole. Han bodde hos sin slektning, Wilhelm Andreas Wexels, prest i Vår Frelses kirke og en av de ledende i den grundtvigske retning i Norge. Da Fredrik ble prest og lærer i Klæbu, var han nær medarbeider av sogneprest og styrer av Klæbu seminar, Hans Jørgen Darre, som også var sterkt påvirket av Grundtvig. I 1852 startet Fredrik Wexelsen sin tjeneste i Bakklandet menighet. Hans gudstjenester i Bakke kirke samlet mange folk som kom fra alle kanter av byen. Bakke kirke ble et samlingspunkt for byens grundtvigianere.

På denne bakgrunnen spør vi om særpreget i salmene i Bakklandstilletget. Ikke overraskende finner vi flere salmer av Grundtvig der. Det som særpreger de hundre salmene i «*Salmer og aandelige Sange*» fra 1859 er at en rekke kjernesalmer fra tidligere kirkeliv, særlig fra ortodoksiens og pietismens tid. Det er mange nye salmer fra omkring 1850. Den evangelisk-kristelige salmebok som kom i opplysningstiden, hadde sløyfet mange av ortodoksiens salmer som for utgiverne virket gammeldagse og ikke svarte til tidens tanker. Vi skal nevne

noen av disse kjernesalmene, nemlig de som er med i dagens salmebok, Norsk salmebok 2013.

Ikke overraskende er det Grundtvigs salmer det er flest av blant de nye salmene som har vist seg slitesterke. Han har åtte salmer. Vi skal nevne to: «Alt står i Guds faderhånd» 1854 og «Kirken den er et gammelt hus» 1837. Ingemann har tre salmer med: «Deilig er jorden» 1850, «Glade jul, hellige jul» 1848 og «Lover Herren han er nær» 1822. Tre diktere har to salmer hver. Det er Brorson, Kingo og Wexels. Brorson har «Den store hvite flokk å se» 1764 og «Den yndigste rose funden» 1732. Thomas Kingo har to salmer med: «Aldri er jeg uten våde» 1681 og «Over Kedron Jesus treder» 1689. Wexels har «Hvert et lys i livets natt» 1840 og «Tenk når en gang den tåke er forsvunnet» 1841. Noen diktere har bare en salme med. Landstad har «I himmelen, i himmelen» 1859 og Oldenburg har «Dype, stille, sterke, milde» 1840. Den som leser disse salmene i ro og mak vil nok finne at de alle kretser om sentrale forhold i kristentroen.

To år etter salmeboka kom melodiboka. Tittelen er; «*Melodier til «Salmer og aandelige Sange», harmoniserede og tildels komponerede af J. R. Lindemann. Thronhjelm 1861. Jacob Andersens Enkes Forlag*». Den har 55 melodier og kan leses på nettet. Den ble utgitt av organisten i Domkirken Just Riddervold Lindeman av den kjente kirkemusikkfamilien Lindeman. I Bakklandstillegget står det over en rekke av salmene: «Egen melodi». Mange av dem har melodi komponert av Just Lindemann. Her har det kirkemusikalske miljøet i Trondheim en skattkiste. Flere av disse melodiene kan fornyes og komme i bruk igjen.